

Helseattester for asylsøkere

An-Magritt Aanonsen

President Norsk Psykologforening

Som det fremgår av Nina Strands reportasje på de følgende sidene, har det kommet kritikk av både psykologer og legers attester om asylsøkeres helsetilstand. Men samtidig stiller enkelte psykologer og jurister også spørsmålsteget ved den helsefaglige kompetansen i Utlendingsnemnda som er ankeinstans i disse ofte livsviktige sakene.

Psykologforeningen har vært i møter med Utlendingsnemnda, og sammen med Legeforeningen deltatt i arbeidet med utformingen av de nye retningslinjene for helseattester. Vi er selvsagt opptatt av at denne faglige virksomheten skal holde høy faglig kvalitet. De vurderinger psykologer gjør må ha høy troverdighet, både for asylsøkerne og saksbehandlerne og beslutningstakerne i nemnda.

Vi må ha to perspektiver på disse problemstillingene. For det første skal attestene være solid faglig begrunnet. De skal være resultat av grundig utredning av både psykisk lidelse, behandlingsbehov og konsekvenser av ikke å få behandling. For dette formålet vil psykologens følelsesmessige reaksjon på de opplevelser som formidles av asylsøkeren være irrelevant. Fra nemnda har vi fått eksempler på attester som ikke har faglig kvalitet, og som i verste fall bare inneholder en kortfattet konstatering av at vedkommende «er syk og må få bli i Norge». Heldigvis har nemnda også fremhevet at mange av psykologenes attester er fremragende i sin saklighet og grundighet.

For det andre vil formidling av direkte politiske synspunkter bare tjene til å svekke den faglige gjennomslagskraften til en ellers godt begrunnet erklæring. Også her har nemnda lagt frem eksempler som maner til ettertanke.

Helseerklæringer kan være utstedt av behandler, eller de kan utføres av psykolog som spesielt bes om å vurdere den psykiske tilstanden til asylsøkeren. I begge situasjoner vil psykologen høre historier som vil gjøre sterkt inntrykk. Som behandler har psykologen en spesiell forpliktelse i forhold til sin pasient. Det kan gjøre det vanskelig å skille mellom hva som skal være en faglig vurdering og hva som er en mer politisk eller empatisk reaksjon på pasientens historie. Dette er problemstillinger vi kjenner igjen fra andre sakkyndighetsområder, for eksempel barnefaglige vurderinger, der nettopp habilitetsspørsmål og kvalitetskontroll for tiden er under debatt.

Saksbehandlerne i nemnda er jurister som har fått tilført kunnskap om de vanlige posttraumatiske reaksjoner og om psykiske lidelser. Det er positivt at de fremhever betydningen av økt skolering på dette området. Men å vurdere helseerklæringer kan være vanskelig. Saksbehandlerne i nemnda må vurdere helheten i den enkelte ankesak, hvor helseerklæringen er en del. På meg virker det rimelig at man også får inn mer tverrfaglighet ved å knytte til seg helsefaglig kompetanse. Det er positivt at Utlendingsnemnda vurderer denne muligheten. Også for nemnda er det svært viktig at den helhetlige vurderingen har tillit og troverdighet.